



Město Jeseník vyhláší otevřenou dvoufázovou krajinářskou soutěž o návrh na obnovu Smetanových sadů.

Záměr města spočívá ve zvýšení kvality parkovacích prostorů tak, aby dosáhly srovnatelné úrovně s nejlepšími parky v České republice, jak z hlediska zahradně-krajinářského designu, tak co se týče atraktivity a praktické hodnoty pro obyvatele

i návštěvníky města. Cílem je , tuto nejvýznamnější zelenou plochu města začlenit do života města, tak aby byla součástí městského centra. Předmětem soutěže je nejen rehabilitace parku, ale i otázka propojení Smetanových sadů s centrem města a zároveň zamyšlení se nad vztahem parku k řece Bělá.



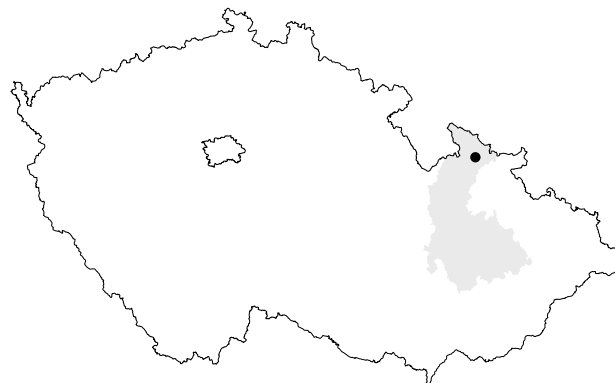
MĚSTO JESENÍK

Město Jeseník se nachází v Olomouckém kraji na soutoku říčky Bělé a Staříče v severním výběžku Slezska. Žije zde okolo 11 000 obyvatel. Město je známé především díky svým lázním a počtem léčebných pramenů. Krajinu města dotváří horský masiv Hrubého Jeseníku, Rychlebského pohoří a Zlatohorské vrchoviny. Město Jeseník se až do roku 1947 jmenovalo Frývaldov, německy Freiwalddau. Po druhé světové válce bylo město přejmenováno na Jeseník podle jeho polohy v těsném sousedství masivu Hrubého Jeseníku.

HISTORIE

První zmínka o Jeseníku se datuje do roku 1267, kdy se v latinském pramenu cituje jako Vriwald (později Frývaldov), tedy místo zbavené lesa. Do konce 13. století se stal městem, díky své strategické poloze na cestě z Moravy do Slezska a také díky nalezištím železné rudy v okolí. V tomto období byl také vybudován frývaldovský hrad, který stojí dodnes (Vodní tvrz). Na počátku 16. století město získalo horní privilegie a vlastní erb. Těžba ale pomalu upadala a spíše se začala rozvíjet řemesla, především textilnictví.

V polovině 17. století Frývaldovsko (poté i Šumperko a Velkososinsko) nechvalně proslulo čarodějnickými procesy, které si jen ve Frývaldově vyžádaly 100 obětí. Po období útlumu se Frývaldovsko začalo znovu rozvíjet na počátku 19. století, kdy zde založil A. Rayman továrnu na jemné prádlo, které putovalo do celého světa. O rozvoj města a kraje se zasloužily především lázně a první vodoléčebný ústav na světě, který založil Vincenz Priessnitz



počátkem 20. let 19. století. Rozkvět umocnilo také vybudování železnice z Hanušovic. Byla také založena nemocnice a měšťanská škola.

Od roku 1918 se převážně německy mluvící Frývaldovsko stalo víceméně proti vůli svých obyvatel součástí nově vzniklého Československa. To se neobešlo bez problémů a město bylo začátkem roku 1919 obsazeno čs. armádou. Po Mnichovské dohodě bylo Frývaldovsko připojeno k Německu a čeští obyvatelé museli oblast opustit. Po válce se mohli znovu vrátit a většina německy mluvících obyvatel byla odsunuta. V roce 1947 byl Frývaldov přejmenován na Jeseník. Výrazný úbytek obyvatel byl kompenzován stěhováním obyvatel z vnitrozemí, avšak původní ráz krajiny byl postupně měněn a město v následujících čtyřiceti letech ztratilo velkou část hodnotné historické zástavby, kterou nahradila panelová výstavba. Po roce 1989 většina velkých zaměstnavatelů odešla a Jesenícko se začalo orientovat především na rozvoj cestovního ruchu.



SMETANOVY SADY

Smetanovy sady, které stoupají od řeky Bělé na úbočí Křížového vrchu, jsou pro město Jeseník významným místem a hodnotným příkladem parkové architektury minulého století. Nachází se zde několik pramenů, monumentální památník Vincenze Priessnitze, nebo letní divadlo, které bylo nedávno opravené.

Dnešní Smetanovy sady tvoří dva původně samostatné celky. Dolní část parku, dříve známa jako Josefova zahrada (Josefsgarten, Raymannspark), byla založen na počátku 19. století Josefem Raymannem. Do konce 18. století byla tato část města tvořena navážkou sutí. Vlivem hladomoru, s cílem zmírnit jeho důsledky, dal tehdejší starosta a textilkář Josef Raymann 1827 na svém pozemku odklidit suť, srovnat zem a vysadit park. Byla vysázena řada exotických dřevin a především buková alej pojmenovaná Alej nářků, která

je zřetelná do dnešní doby. Na parkovou úpravu navazovala lávka s náplavkou napojená na centrum města k Vodní tvrzi. Přestože Josefova zahrada byla v soukromém vlastnictví, byla otevřená pro veřejnost. V roce 1906 byl park předán do vlastnictví města.

O vznik městského parku v horní části dnešních Smetanových sadů se v roce 1893 zasadil okrašlovací spolek spolu s radními. Byl založen park s anglickou parkovou úpravou, který lázeňští hosté využívali k procházkám. Stráň mezi parkem a Křížovým vrchem byla postupně zalesněna a pomocí krajinných úprav a zakládáním pramenů zvelebena. Vznikla městský les, který mimo jiné tvořil příjemnou spojnici mezi zahradou a kaplí na Křížovém vrchu. Následovalo období výstavby pomníků, např. v roce 1909 Priessnitzův pomník od sochaře Josefa Obetha.



Tindalův pramen ve Smetanových sadech v roce 1928

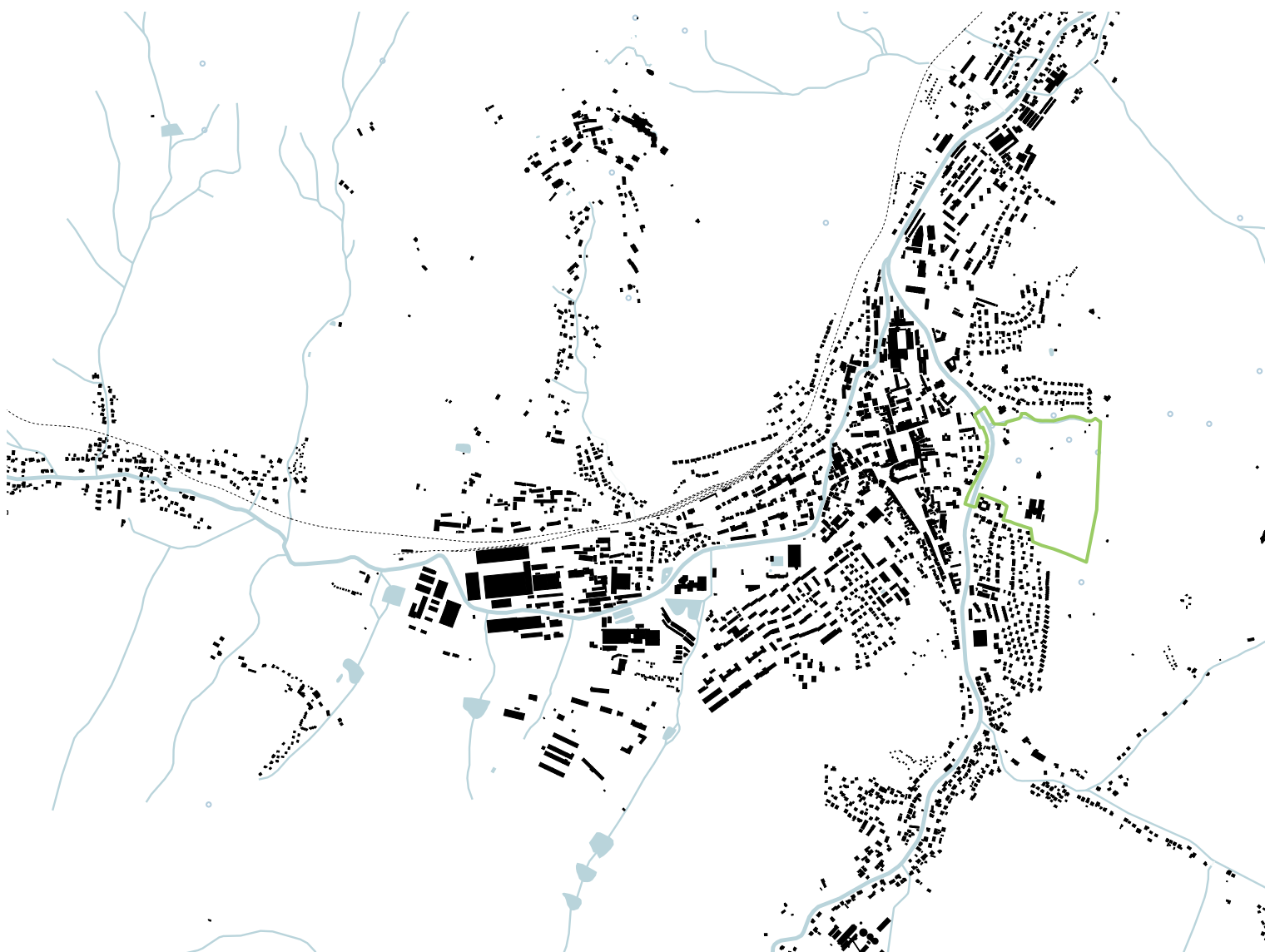
ŘEŠENÉ ÚZEMÍ

Řešené území se nachází východně od centra města Jeseník, na úbočí Křížového vrchu. Ze západní strany je ohraničeno řekou Bělou, která městem protéká z jihu na sever, a páteřní komunikací, silnicí I. třídy I/44.

Rozsáhlá plocha v minulosti navazovala na parkovou úpravu vil v okolí ulice Josefa Hory a skrze lávku byla napojena na centrum města k dnešnímu autobusovému nádraží a Vodní tvrzi. Sady sloužily a stále slouží jako výchozí bod pro navazující turistické stezky kolem pramenů, křížovou cestu na Křížový vrch s kaplí sv. Anny a trase k rozhledně Zlatý Chlum. Smetanovy sady jsou významné také pro sáňkaře. Sáňkařská dráha mezi parkem a Křížovým vrchem potvrzuje 60 letou tradici sáňkařského sportu v Jeseníku.

Většina původního vedení stezek a kolonád je dnes stále zachována. Provoz parku je od města nevhodně odříznutý komunikací I/44 a tolik potřebná návaznost s městem je přerušena. Na stavu celého parku se navíc podepsala desetiletá nedostatečná péče.

Z hlediska přístupnosti, průchodnosti a propojení s okolím a centrem města, stávajícím stavem zeleně, materiálů povrchů a funkčnosti zastaralého mobiliáře, ale i bezpečnosti technické infrastruktury a veřejného osvětlení není současný stav Smetanových sadů ideální. I přes to všechno je park oblíbeným místem k trávení volného času obyvatel města.





ZADÁNÍ

Cílem je pozvednout Smetanovy sady na úroveň nejlepších parků v Česku po stránce architektonicko-krajinářské i po stránce atraktivity a užitné hodnoty pro místní i návštěvníky města. Dále je třeba řešit lepší propojení parku s centrem města. Předmětem zadání nejsou pouze úpravy zeleně ale i otázka, jaké využití park bude do budoucna umožňovat a podporovat. Klíčovým úkolem je zároveň vyřešit formu a míru napojení na centrum města a zamyslet se nad vztahem parku a řeky Bělé, která tvoří výraznou linii mezi centrem a Smetanovými sadami. Vzhledem k tomu, že Smetanovy sady byly založeny a navrženy kvalitně a citlivě k místu, je účelem, aby tato hodnotná kvalita byla nejen zachována, ale v rámci návrhu dále rozvíjena. Je třeba vzít v úvahu, že se území nachází v Chráněné krajinné oblasti Jeseníky.

PRŮCHODNOST A PROVÁZANOST

Řešení sítě stezek je především s ohledem na rozsáhlost Smetanových sadů zásadním aspektem. Návrh by měl klást důraz na intuitivní pěší propojení, navazující stezky a promenádní procházkové okruhy, které momentálně chybí. Současně by mělo dojít k obnově a k zdůraznění průhledů jak v rámci parku, tak i do okolí, které podpoří nejen orientaci ale i estetickou hodnotu sadů.

NAPOJENÍ NA MĚSTO

Velkým tématem je chybějící přímé napojení na centrum města, od kterého je park oddělen nejen řekou ale i páteřní komunikací. Původním záměrem města bylo postavit lávku přes řeku, která by vytvořila přímé napojení. Později se ale od této konkrétní myšlenky upustilo, s tím, že řešení lávky nemusí nutně představovat jediné či nejvhodnější řešení. Úkolem soutěžících je zamyslet se nad touto problematikou a najít nejvhodnější řešení lepšího napojení na centrum, které by umožnilo aktivnější začlenění parku do dění města. Zda se bude jednat o lávku nebo jinou formu propojení, je na úvaze soutěžících.

ZELEŇ

Důležitým aspektem návrhu bude i řešení zeleně a především stromů. Stav stromů je místy již nevyhovující a je třeba jejich obnova. Zároveň dochází k lokálnímu zarůstání náletovými dřevinami a výskytu chudého travního porostu. Zeleň by proto měla být řešena nejen bodově ale v širším kontextu. Tím je myšlena otázka udržitelnosti, biodiverzity a snadné údržby. Součástí návrhu by mělo být schéma etapizace obnovy stromů v parku.

ŘEKA

Ačkoliv se řeka Bělá nachází na okraji řešeného území, je neoddělitelnou součástí Smetanových sadů. Proto je třeba se zamyslet nad vztahem řeky a parku. Podél řeky se nachází v současné době opěrná stěna ve špatném technickém stavu. Otázkou je, jakou roli by měla Bělá v rámci parku hrát do budoucna.

AKTIVITY

K oživení by mělo dojít i z hlediska aktivit, a to jak kulturních, sportovních tak i rekreačních. Soutěžní návrh by měl poskytnout koncept využití celkového řešeného území a současně věnovat pozornost i řešení jednotlivých míst. Veškeré úpravy, které budou navrženy v souvislosti s konceptem využití a aktivitami, by měly směřovat k zachování přírodního nebo přírodě blízkému charakteru, vždy s respektem k historii a krajině.

POVRCHY

Nemalou roli bude v rámci obnovy Smetanových sadů mít i otázka materiálů a povrchů, které by měly být navrženy tak, aby nabídly vhodnou míru mezi přívětivostí pro uživatele, estetickou kvalitou, a respektem k přírodnímu charakteru parku.

OSVĚTLENÍ A BEZPEČNOST

V současné době v parku chybí osvětlení důležitých cest, což se podepisuje na bezpečnosti. Cílem je, aby nové veřejné osvětlení výrazně zvýšilo bezpečnost a zároveň však bylo navrženo citlivě k přírodě.

POROTA

NEZÁVISLÁ ČÁST



Radmila Fingerová

Krajinářská architektka. Od roku 2008 vyučuje na FA ČVUT krajinářskou architekturu, v současnosti vede krajinářský ateliér. Od roku 1992 projektuje ve spolupráci s architekty veřejná prostranství i soukromé zahrady. Realizované návrhy z posledních let byla například rehabilitace parku Havlíčkovy sady (Grébovka) v Praze 2. Od roku 1996 pracuje pro odborná sdružení architektů, krajinářských architektů a zahradníků.



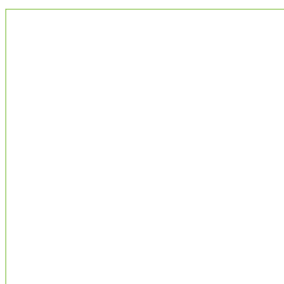
Petr Mičola

Petr Mičola je krajinářský architekt. Od roku 2017 je zakladatelem svého krajinářského studia ateliér Gerten, které se zabývá především volnými plochami měst a obcí, ale také krajinou mimo zástavbu.



Martin Sládek

Je spoluzakladatelem brněnského atelieru CONSEQUENCE FORMA architects, který vznikl s cílem tvořit unikátní řešení. Ateliér se úspěšně účastní domácích a mezinárodních soutěží. Posledním příkladem je realizovaný Park na Moravském náměstí v historickém centru Brna, který se zabývá tématy inkluзивity a svobody pohybu ve veřejném prostoru a získal ocenění Park roku 2023 a hlavní cenu Grand Prix Architektů v kategorii krajinářská architektura.



Petr Širina

Je krajinářský architekt a vyučuje na VŠB-TU v Ostravě.



Jitka Vágnerová

Krajinářská architektka, která stojí v čele atelieru V 8, specializovaný na veřejný sektor. Krajinářskou architekturu vystudovala na zahradnické fakultě Mendelovy univerzity v Brně. Je redaktorkou časopisu Zahrada-Park-Krajina. Mezi její realizace se řadí například Zámecká zahrada Oslavany nebo Zahrada vily Panovských v Ivančicích.

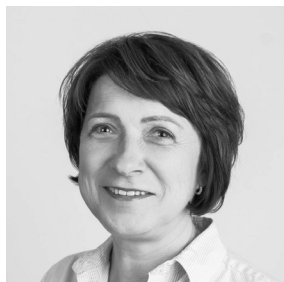


**Jan Mlěčka
- náhradník**

Jan Mlěčka je architekt, který vystudoval FA VUT v Brně na které dnes působí jako vedoucí atelieru. Působil také v zahraničí u Jourdan & Müller Steinhauser Architekten ve Frankfurtu nad Mohanem. Je spoluzakladatelem olomouckého architektonického studia M2AI, které vede společně a architektem Jiřím Markem.

POROTA

ZÁVISLÁ ČÁST



Zdeňka Blišťanová starostka města Jeseník



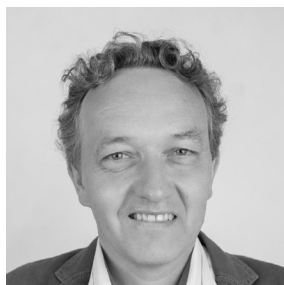
Martina Seidlerová středoškolská učitelka,
členka zastupitelstva města Jeseník



David Zatloukal městský architekt města Jeseník



Tomáš Vlázlo uvolněný radní města Jeseník



Václav Dvořák
- náhradník učitel ZUŠ, vedoucí Kytarového orchestru
člen zastupitelstva města Jeseník